

CYNGOR GWYNEDD

PWYLLGOR	PWYLLGOR ARCHWILIO
DYDDIAD	8 GORFFENNAF 2010
TEITL	DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL CYNGOR GWYNEDD AR GYFER 2009/10
PWRPAS YR ADRODDIAD	CYFLWYNO'R DATGNIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL (YN YMGORFFORI DATGANIAD RHEOLAETH FEWNOL STATUDOL) AR GYFER 2009/10 I'R PWYLLGOR ARCHWILIO AM GYMERADWYAETH
AWDUR	DEWI MORGAN, UWCH REOLWR ARCHWILIO A RISG
GWEITHREDIAD	CYMERADWYO'R DATGANIAD AT BWRPASAU EI ARWEYDDO GAN ARWEINYDD Y CYNGOR A'R PRIF WEITHREDWR

I. CYFLWYNIAD

1.1 Ymysg y gofynion ar awdurdodau lleol Cymru yn sgil Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2005 y mae'r angen i gynhyrchu Datganiad Rheolaeth Fewnol (DRhF) blynyddol, yn unol â rheoliad 4(2)(a):

Rhaid i'r corff llywodraeth leol gynnal adolygiad o leiaf unwaith mewn blwyddyn ar effeithiolrwydd ei system o reoli mewnol, a rhaid cynnwys datganiad ar reoli mewnol, a baratowyd yn ôl arferion priodol, lle bo'n berthnasol, ynghyd ag unrhyw ddatganiad o gyfrifon y mae'n rhwym arno i'w gyhoeddi.

1.2 Diffinir yr "Arferion Priodol" ar gyfer paratoi'r Datganiad Rheolaeth Fewnol statudol fel Datganiad CIPFA o Ymarfer Argymelledig ("SORP"), sef y Côd Ymarfer ar Gyfrifwaith Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig, sydd yn datgan fod angen i'r Datganiad Rheolaeth Fewnol neu Ddatganiad Llywodraethu Blynyddol gynnwys:

- (a) Cydnabyddiaeth fod yna gyfrifoldeb i sicrhau fod system gadarn o reolaeth fewnol yn ei le.
- (b) Arwydd o'r lefel o sicrwydd y gall system o reolaeth fewnol ei ddarparu.
- (c) Disgrifiad cryno o elfennau allweddol amgylchedd reolaeth fewnol gan gynnwys y rheolaethau sy'n cyfateb i weithgareddau grwp lle mae'r gweithgareddau hyn yn arwyddocaol.
- (ch) Disgrifiad cryno o'r broses sydd wedi ei ddefnyddio er mwyn cynnal ac adolygu effeithiolrwydd y system reolaeth fewnol, gan gynnwys peth sylw ar rôl: yr awdurdod; y swyddogaeth weithredol; y pwyllgor archwilio a pwyllgorau craffu/rheoli risg; archwilio mewnol ac unrhyw fecanwaith adolygu/sicrwydd penodol arall.
- (d) Amlinelliad o'r camau a gymerwyd, neu sy'n arfaethedig, er mwyn delio â materion rheolaeth fewnol arwyddocaol.

2. STATWS Y DATGANIAD

- 2.1 Nid oes gofyn statudol ar awdurdodau lleol Cymru i gyhoeddi datganiad llywodraethu blynyddol y tu hwnt i'r gofyn am Ddatganiad Rheolaeth Fewnol.
- 2.2 Yn dilyn proses o ymgynghoriaeth, daeth Rheoliadau Cyfrifo ac Archwilio (Cymru) 2010 i rym ym Mawrth ac Ebrill 2010. Mae'r rheoliadau hyn yn addasu rheoliadau 2005, yn hytrach na'u disodli. Roedd disgwyliad y byddai'r rheoliadau hyn yn gwneud Datganiad Llywodraethu Blynyddol, sy'n cynnwys gwybodaeth y tu hwnt i'r gofyn ar Ddatganiad Rheolaeth Fewnol, yn fandadol gan wneud y gofyn ar awdurdodau lleol yng Nghymru yn gyson â'r ymofyniad gyfredol ar gynghorau ac awdurdodau yn Lloegr. Yn y pen draw, nid oedd y newidiadau hyn wedi eu cynnwys yn y rheoliadau, ond mae Llywodraeth y Cynulliad wedi awgrymu y gellir cyflwyno'r angen yma erbyn y flwyddyn nesaf.
- 2.3 Wrth baratoi datganiad gwirfoddol, rhaid i'r Cyngor sicrhau ei fod yn ymgorffori'r gofynion statudol fel a amlinellir yn y Rheoliadau. Er mwyn sicrhau fod hyn yn digwydd, dilynwyd y canllawiau a gyhoeddwyd gan gyrff proffesiynol megis CIPFA a SOLACE er mwyn sicrhau fod y Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn cynnwys yr holl elfennau a fyddai wedi eu cynnwys yn y Datganiad Rheolaeth Fewnol yn y gorffennol.
- 2.4 Mae'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol, sydd yn ymgorffori'r Datganiad Rheolaeth Fewnol statudol ac sydd i'w gymeradwyo gan y Pwyllgor Archwilio a'i arwyddo gan y Prif Weithredwr ac Arweinydd y Cyngor, wedi ei gynnwys yn nhudalennau 7 i 18 y Datganiad o Gyfrifon sy'n cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor fel eitem ar wahân.
- 2.5 Gosodir y Datganiad yn unol â ffurf safonol CIPFA/SOLACE, sef:
- Rhan 1: Cwmpas Cyfrifoldeb
  - Rhan 2: Pwrpas y Fframwaith Llywodraethu
  - Rhan 3: Y Fframwaith Llywodraethu (h.y. disgrifiad o'r trefniadau llywodraethu sydd yn eu lle yn yr Awdurdod)
  - Rhan 4: Effeithiolrwydd y Fframwaith Llywodraethu
  - Rhan 5: Materion Llywodraethu Arwyddocaol (h.y. materion llywodraethu sydd angen sylw pellach)
  - Rhan 6: Datganiad o Farn

3. TYSTIOLAETH

3.1 Wrth ddarparu Datganiad Llywodraethu Blynyddol, mae'n hanfodol fod tystiolaeth yn ei le er mwyn cefnogi'r cynnwys cyn fod y ddogfen yn cael ei gyhoeddi. I'r perwyl hwn, defnyddwyd basdata er mwyn casglu tystiolaeth i gefnogi cynnwys y Datganiad Llywodraethu.

3.2 Mae'r basdata yma wedi ei rannu i'r penawdau sydd yn Rhan 3 o'r Datganiad, yn unol â fformat CIPFA/SOLACE, sef:

- Adnabod a chyfathrebu gweledigaeth yr awdurdod
- Adolygu gweledigaeth yr awdurdod a'i goblygiadau ar gyfer trefniadau llywodraethu
- Mesur ansawdd gwasanaeth i'r defnyddwyr, sicrhau darparir hwy yn unol ag amcanion yr awdurdod a defnydd gorau o adnoddau.
- Diffinio a dogfennu swyddogaethau, gyda threfniadau dirprwyo clir a phrotocol ar gyfer cyfathrebu effeithiol.
- Datblygu a chyfathrebu côd ymddygiad ar gyfer aelodau a swyddogion
- Adolygu a diweddarau prosesau a rheolaethau ar gyfer rheoli risg
- Swyddogaeth y pwyllgor archwilio
- Sicrhau cydymffurfiaeth gyda chyfraith, deddfau, trefniadau mewnol a bod gwariant yn gyfreithlon
- Canu'r gloch a derbyn cwynion gan y cyhoedd
- Adnabod a datblygu anghenion aelodau ac uwch swyddogion
- Sefydlu modd clir ar gyfer cyfathrebu gyda'r gymuned a deiliad diddordeb eraill, gan sicrhau atebolrwydd ac ymgynghoriad agored
- Ymgorffori trefniadau llywodraethu da ar gyfer partneriaethau gan adlewyrchu'r rhain yn nhrefniadau llywodraethu yr Awdurdod
- Trefniadau i sicrhau rheoli ariannol digonol ac effeithiol

3.3 Mae'r tystiolaeth a gasglwyd er mwyn paratoi'r Datganiad yn cynnwys:

- Cyfansoddiad y Cyngor:
  - Protocolau ar weithredu dyletswyddau statudol y Swyddog Monitro a'r Prif Swyddog Cyllid.
  - Cynlluniau Dirprwyo
  - Rheolau Gweithdrefn
  - Codau ymddygiad i aelodau a swyddogion
- Cynllun Tair Mlynedd Cyngor Gwynedd ac adolygiadau ohono
- Strategaeth Archwilio Mewnol
- Adroddiad Blynyddol "Pennaeth Archwilio Mewnol"
- Adroddiadau archwilio a gyflwynir i'r Pwyllgor Archwilio
- Strategaeth Gyllid
- Canllawiau Rheoli Perfformiad
- Strategaeth a Pholisi Rheoli Risg
- Swydd-ddisgrifiadau'r swyddogion statudol

3.3 Defnyddwyd datganiadau, sylwadau a gosodiadau o'r ffynonellau hyn a gan swyddogion allweddol er mwyn ysgrifennu'r DLIB.

4. ARGYMHELLIAD

4.1 Gofynnir i'r Pwyllgor Archwilio gymeradwyo'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol, yn ymgorffori Datganiad Rheolaeth Fewnol Cyngor Gwynedd ar gyfer blwyddyn ariannol 2009/10 a'r cyfnod ers dyddiad y fantolen.